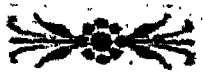

భూమిక.

మేము పెద్దాపురసంస్థానచరిత్ర సాధనములకొరకు ముద్రాసులోని ప్రాచ్యలిఖిత పుస్తకభాండాగారములోని స్థానికచరిత్రములను వెదకుముడగ నూక్తికై ఫీచు దొరికినది. ఇట్టికై ఫీచు లాసాపుటములలో వేలకొలది గలవు. ఇందలి యాశములన్నియు యన్యార్థములుగాక చారిత్రకము కల్పనలే యయినను ఆంధ్రగ్రంథపాఠకులకు చదువుట కింపుగ నుండునేమో యని ఆకై ఫీచు ఉన్నది ఉన్నట్టుగా ప్రకటించితిమి. అన్నికొన్ని వాక్యములు బొత్తుగ నసాదర్భముగ నుట సాదర్భ్యచిత్తముగ దిద్దితిమేగాని ఏవిధమయిన మార్పులును చేయలేదు. మార్పులు చేయకుడ నిటులనే, ముద్రించినయెడల న్యాయముగ నుండునో లేదో పాఠకులు నిర్ణయింపవలెను!

ఈసంపుటయు లన్నియు కర్నూల్ మెకాంజీఫారగాని నిరంతరచరిత్రమువలన వారి శాజేవార్లగు కావలి బోరయ్యగారు, వారి కుటుంబీకులు వ్రాసినటుల గాన్పించుచున్నది.

ఈసంపుటయులు మహాపురపు కృత్రిమరహిత విశ్వాసమును, కొంతవఱకు ఆంధ్రభాషాపరిణామమును, ఆంధ్రదేశములోని వివిధభాగముల చారిత్రసాధనములను వెల్లడింపగలవని మాయనిశ్చయము.

ఇవి సాదర్భ్యచిత్తముగ ఆంధ్రసాహిత్యపరిషత్తువారు ప్రకటించిన మహాపకారము కాగలదని తలచుచున్నారము.

వి. ఆర్. జగపతివర్మ

గ్రంథసంపాదకుడు.

కై ఫియ్యతుమాంజే, చామర్లకోట, భీమవరంతాలూకా

పితాపూరుమాంజే, మజుకూరు కులకరి వద్దిపర్తి నీలాచలం

నగయిరావారు చెప్పినసంగతులు.

జంబూద్వీపమున దక్షిణవారాశిసమీపమునను త్రిలింగ మధ్య స్తమైవుండే ఆంధ్ర ప్రదేశం లోను వేంగీమండలమునందు అఖండగౌతమీకి పూర్వభాగమునందు నాల్గవమైనదూరమునను పూర్వమున ఈశ్వరపుత్రుడైన కుమారస్వామి తపస్సుచేస్తూవున్న ఘంటి వనంకలదు. అది కుమారవనం అని ప్రసిద్ధికలదు. తరువాతను యీ ఆశ్రమమునకు గూర్వభాగమునందు వకనదికలదు. అది కుమారనది అని పేరు. అక్కడ సామీప్యము లోనే వకదివ్యోదకము గలిగిన సరోవరముకలదు. అది కుమారసరిస్సు అని ప్రసిద్ధి కలదు. ఇందుకు ఉత్తరంవైపున సామీప్యములోనే ఒక నిమ్మ ప్రదేశమునందు సర్వదా తినిర్మలమైన మధురోదకము కలిగియుండుటవల్లను, పూర్వమునందు ఆతీర్థమందు గొందరుమునులు స్నానముచేస్తూ నిత్యకర్మలుతీర్చుకోవడముచేతను అది మునులతీర్థము, మహాత్యమని ప్రతిష్ఠితమైనది. మండ నారాయణస్వామికలగు. ఇది బహుపురాతనమని వాడుక అయియుండేది. ఈప్రకారం వుండగాను ఈశ్వరుడు త్రిపురపురాలు సంహారం చేసిన సమయమందు త్రిపురాలయందలి రాక్షసులయొక్క ప్రాణలింగము భిన్నమై అయిదుఖండములు భూమియందుపడినవి. అవి యేవి అంటే ఆరురారామ, క్షీరారామ, ద్రాక్షారామ, కుమారారామ, సోమారామ, యీ ప్రకారము అయిదు స్తలాలయందు వడినలింగములు యింద్రప్రతిష్ఠమై అందులమహాత్యము విశేషముగా కాశీఖండములో చెప్పబడుచున్నది. తరువాతను చాళుక్యభీమమహారాజు, కుమారారామ భీమేశ్వరుని యందు మహాభక్తి తాత్పర్యముచేతను సమస్తవిధభోగములు గడిపిస్తూవుండెను. మరిన్ని భీమేశ్వరుని స్థలమందున్న ద్రాక్షారామస్థలమంగున్న యేనూరేసి శిలాస్తంభాలతో మంటపములుకట్టించివాడు! కుమారారామ స్థలమందు కట్టించినపట్నము చాళుక్యభీమ నగరమనేవాడుక గలిగియుండెను. (అదియే యిప్పటి చామర్లకోట భీమవరము) ఆ

ట్నంలో భీమమహారాజు మహాభక్తవ్రతించివుండిరి. అపట్నముకు తూర్పు పశ్చిమ ఉత్తర దక్షిణపులను నాలుగువాకళ్ళు కలిగియుండెను.

తరువాతను కీర్తిపురమనే పట్నముకు రాజైనమనంటి యింద్రసేనుడు అనే రాజు చతుర్థావ్యయోడూ. అవింశమునందు కీర్తివర్మ అనే రాజు పుట్టెను. ఆయనవింశ మందు మల్లవర్మపుట్టెను. ఆయనకు రణదుర్జయుడైన కుమారుడు కీర్తివర్మరాజుపుట్టెను. ఆయనపాలన యీవేంగీదేశమందలి చాళుక్యనగరమనేపట్నముకు నాలుగువాకళ్ళకు పశ్చిమపుడరవాజాలలో మారడు అనేవాడున్న దక్షిణపుడరవాజాలలో పోతడు అనే వాడును ఉత్తరపుడరవాజాలలో పుల్లడు అనేవాడున్న యీ ప్రకారం గాను దేవిడిలలోని నాయకులువుండేవారట. కలింగదేశ గంగురాజు గారు యేలేటప్పుడు వేములవాడ భీమ కవి అనే కవీశ్వరుడు పశ్చిమరాజ్యమునుంచి వచ్చి సడమటిడరవాజాలలోనుంచి చాళుక్య భీమనగరములో ప్రవేశించిపోతే అడరవాజా కావలికానేనుండడు అనేవాడు ఆయన సత్తవ యెరుగలేనివాడై ఆయనను పట్నములోనికి వెళ్లకుండా అడ్డగించి నిలిపినవాడాయనట. అంతట భీమకవిగారికి కోపమువచ్చి తిట్టివారట ఏమనియంజే.

కం. కొండికల భీమనరమట

గుండాగొయ్యలను గూడి మాహాకములచే

బండాయ భీమనగరము

మండడు రాకుండగట్టె మడిశెం గిడిచెకొ.

అని యీ ప్రకారము తిట్టినంతమాత్రానినే ఆయన మహాదేవిని ప్రసాదగనుక ఆదేవిడి కావలికానే మండడు అనేవాడు దక్షిణముందే మృతిపొందినాడు. మరకొద్ది దినములలో గానే చాళుక్య భీమనగరమున్ను ప్రజలకు జయప్రదంకాక దినే దినే ప్రజహించి పోవడంచేతను పట్నముపాడుఅయినది.

తరువాతను పైనివ్రాసిన కీర్తివర్మ అనేరాజుకు మల్లవర్మ అనేకుమారుడు కలిగి ఆయన అంగ, కలింగ, వంగ, మధుర, ఆంధ్ర, పులింద, కుంతల, కేరళ, గోడ, పాండ్య, మరాట, లాట, కటక రాజులను జయించి ద్వనధపురమనే పట్నముకు రాజైనాడు. ఈయనకు బరియవర్మ అనే కుమారుడుకలిగెను.

ఆయనకు మల్లనుహీపతి అనే రాజుపుట్టెను. యీయనకు కుడియవర్మ అనే కుమారుడుపుట్టెను. యీయి యొక్కయొద్దభూమిని పొందినమనంటి శత్రురాజులను దేవత స్త్రీలతో సంతోషముగా విహరిస్తుండేలాగున చేస్తూవచ్చినాడన!

అంతట చాళుక్య వంశ భూషణుడైనటువంటి విమలాదిత్యదేవమహారాజు యీ పైవ్రాసిన కుడియవర్మ అనే రాజయొక్క సహాయంవల్లనుండి యుద్ధభూములను జయములనుపొందినవాడై కుడియవర్మకు గరుడవేక్యం యిచ్చినవాడాయెను. యీ కుడియవర్మ అనే రాజు వేంగీదేశము వాలన చేస్తూవుండెను.

విమలాదిత్యమహారాజుకు రాజరాజు అనే కుమారుడు కలిగి ఆయన సమస్తమైన రాజ్యభారమువహించి సమస్త మయిన రాజశ్రేష్ఠులచేతన్న ఆశ్రయించబడ్డవాడయి నూర్యవంశపు రాజేంద్రుడనే రాజయొక్క కన్యక అమాంబయనే ఆయమ్మను వివాహంఅయినాడు. ఆయనకు కుళోత్తుంగ చోళ రాజు అనే కుమారుడు పుట్టినాడు. యీ యనయే వీరచోళమహారాజు ! సమస్తమైన భూమిన్ని పరిపాలనచేస్తూవుండే తనకుమారుడైన వీరచోళమహారాజుకు (రాజరాజు) వేంగీదేశమును యిచ్చెను. అయినప్పటికిన్ని పైనవ్రాసిన కుడియవర్మ అనే ఆయనకుమారుడు యర్రభూపాలుడు అనే ఆయనతండ్రి వల్ల పూన్చబడ్డపువంటి వేంగీదేశముయొక్క రాజ్యభారము వహించి పాలించెను. ఆయనకు హరింపబడ్డపువంటి శత్రురాజులు కలిగినటువంటి అన్ని రాజులనే కుమార్డు కలిగెను. యీ అన్ని రాజుకు 5 గురు కుమాళ్లు. వారు స్వభూజాబలముచేత పొందినటువంటి రాజ్యభారములు కలిగినవారు. వెదురురాజు, గండరాజు, గొంకరాజు, మల్లరాజు, పండరాజు, యీ ప్రకారము 5 గురు కుమాళ్లు కలిగిరి—వారిలో గొంకక్షీతిపాలుడు వేంగీదేశమును పరిపాలనచేస్తూ కుళోత్తుంగచోళమహారాజుకుమారుడైన వీరచోళుని ఆజ్ఞధరించివుండిన్ని అంతకుమిక్కిలిగా ప్రకాశించెను. యీ గొంకరాజు అన్న అయిన గండరాజుకుమారుడు వెదురురాజు అనే ఆయన పాండ్యదేశమును జయించినందువల్లను యీయనకు వీరచోళమహారాజు పాండ్యదేశాన్ని రాజుగా సింహాసనాధి పతిని చేసినాడు. వీరచోళమహారాజయొక్క ఆజ్ఞనుధరించిన యీ గొంకక్షీతిపాలునికి చోళరాజు అనే కుమారుడు కలిగినాడు. యీయనను వీరచోళమహారాజు పుత్రప్రప్రాయుడుగా భావించి దయచే ఆచోళునికి పదహారువేల వేంగీదేశాలు యిచ్చినాడు యీ చోళరాజు భార్య పేరు గుండాంబిక. వీరికి గొంకరాజు అనే కుమారుడు కలిగినాడు. ఆయన భార్య సబ్బాంబిక. వీరికి వీరరాజేంద్రచోళుడు అనే కుమారుడు కలిగినాడు. యీయన భీమవరం దత్తు రామస్తాలయందు కనకమకరతోరణములున్న నువర్మనుయమైన శిలాధ్వజ స్తంభములున్న చేయించి భీమేశ్వరులకు ప్రీతిగానిది

నారు. యీయ్యభార్య అంకాంబిక పేర్కి గొంకభూపాలుడు అనే రాజుపుట్టెను. యీయ్యభార్య జాయాంబిక ఆయమ్మయందు గొంకభూపాలునికి పృథ్వీశ్వర మహారాజు పుట్టెను. యీయ్య తల్లియైన జాయాంబికా శ్రీపితాపురమున శ్రీకుంతీమాధవదేవర కున్న శ్రీలక్ష్మీదేవి అమ్మవారికిన్ని ఆలయములున్న గోపుర ప్రాకారాదులున్న కట్టించింది. ఆదేవరకు హరవిల్వర్చనార్థం, నృత్యగీత్య వాయిద్యాది వివిధభోగార్థమున్న పోలునాటిలోని నవఖండవాడ అనేవూరు గృహరామ క్షేత్రసహితముగా నవఖండములున్న (A D 1187) శకవర్షంబులు ౧౧౦౯ మేషసంక్రాంతి నిమిత్తమున యిచ్చి శ్రీకుంతీమాధవల ఆలయములోని శిలాశాసనము వ్రాయించినారు. ఆశాసనము మీదనే గొంకభూపాలుని కొమారుడు శ్రీపృథ్వీశ్వరదేవ మహారాజు పోలునాటిలోనిది నవఖండవాడగ్రామములో శ్రీకుంతీమాధవదేవరకు తెనుతల్లి గారైన జాయాంబికా యిచ్చినప్రకారము తామున్న యిస్తిమితిని వ్రాసియున్నది. ఆశాసనములో చాంద్రమానసం||రం వ్రాసివుండలేదుగాని ఆశకమునకు ప్లవంగసంవత్సరం ఆవుతున్నది. యిది పక్క శ్రీమత్కుమారారామ చాళుక్యభీమేశ్వరునికి నడుస్తూవున్నావసతులు స్వామి వాహనము మోసే బోయీలకు గ్రాసముల్కుగాను బోయినపూడి అనేగ్రామము అను భవము నస్తూయుండెనట దేవాలయముపైన గృధ్రవాయసాది పక్షులు నిలువకుండా జాగ్రతగా వుండలతో వాట్లను లేవకొట్టేవాళ్లకు వుండూరుఅనేది యిచ్చిరి. ఇక్కడకు క్రోసెడుదూరమున వున్నది. ఆగ్రామమున గుమస్తావుండెనట! ద్వారములనద్ద కాపులువుండేవాళ్లకు గ్రాసములకుగాను యిక్కడకు క్రోసెడుదూరమున వున్న కాపవరం గ్రామం నడుస్తూవుండెనట! దేవుని సన్నిధానమందు శంఖులు పూరించే జంగల్కు భీమవరంలో ఎకదొడ్డిపొలం నడుస్తూవుండెనట! అది జంగాలుదొడ్డి అనేపేరు వాడుక అయ్యింది! తరువాతను గజపతిరాజులు కపిలేశ్వర గజపతిమహారాజులు కటకపుర రాజధానిని సింహాసనాధీశ్వరులై వుండి కలింగ ఆంధ్రదేశములున్ను యేలినారు. అప్పుడు కుమారారామచాళుక్యభీమేశ్వరునికి సమస్త విధభోగములున్ను జరిగిస్తూవుండిరి. అంతట కొండవీటిరెడ్డు కాటమరెడ్డి అనేకాపులు ప్రిభులై వేంగీదేశములోపరియంతము ధోర తనముల్కు బాధ్యులైయుండిరి. అతనికుమారుడు మారారెడ్డి యీయ్యకొమారుడు కాటమరెడ్డి ఆయ్యకుమారుడు వేమారెడ్డిగారు. యిందుకు శిలాశాసనస్థమై వుండె కోకము—

శ్లో. సప్తా కాటయశౌరేః పాత్యోమారస్య

కాటవిభునః జయతి వేమా భూపాలః.

అనివాసి వుంటూ వచ్చినది. యీ వేమారెడ్డి వేంగీదేశము ప్రభుత్వంచేసినట్టి శిలా శాసనమువల్లను తోస్తున్నది. యీ వేమారెడ్డిగారు శాలివాహన శక (A D 1404) వర్షంబులు ౧౩౨౭ అగు నేటి తారణ సం॥ర పుష్య బ ౧౦ గురువారమునాటి మకర సంక్రాంతి పుణ్యకాలమునందున తమకులస్వామి అయిన కొమరిగిరి రెడ్డిగారికి నుక్మతం అవునట్టిగాను యీ చాళుక్యభీమవరమునకు పశ్చిమం మూడు అమడదూరానవున్న మధురపూడి అనే గ్రామమునకు కొమరిగిరి రెడ్డిగారి పురము నేనామంచుంచి అది అగ్రహార ముగాను శ్రీవేదాద్రి నరసింహులు అనగా (కోరుకొండ నరసింహస్వామికి) ఆనందాగ్ర స్థాయిగా నడపవలెనని ధారపోసి సమర్పణచేసినారు. యిందుకు శిలాశాసనము ఇప్పుడు పిఠాపురంథాలూకాలో ఘనంజే మధురపూడి గ్రామాన్ని దక్షిణం చెరువు లో తట్టిన పాతవున్నది. (A D 1114) శాలివాహన శకవర్షము లు ౧౩౩౬ అగు నేటి జయవాసు సం॥ర మాఘ ౫ గురువారం శ్రీమత్కుమారామభీమేశ్వర మహాదేవరకు కొమ్మునాను అతని తమ్ముడు పోలెను, తమత్లదండ్రులకున్న నుక్మతమవునట్టుగాను కిందినిలువు మందడి నందిన్ని ఘంటాను మింటగట్టించి శోరణకంభాలు చేసి సమర్పించి నాడు. యిందుకు శిలాశాసనము భీమవరములో భీమేశ్వరుని ఆలయం వుత్తరద్వారం యెదుట స్తంభానుక్ర వ్రాసివున్నది.

యీ కాటమరెడ్డి వేమారెడ్డిగారికి కొమరిగిరిరెడ్డి అనే కొమారుడు కలిగినాడు, కాటమరెడ్డి వేమారెడ్డిగారు వేంగీదేశ ప్రభుత్వం చేస్తూవుండగాను వారి అజ్ఞాపాలకులైన కడియము మచినాయుడు అనే అతను చాళుక్యభీమవరమునందు తనకు స్వామియైన వేమారెడ్డిగారికిన్ని వారిదేవులకున్న వేమారెడ్డిగారి కొమారుడైన కొమరిగిరిరెడ్డిగారికిన్ని వారిదేవులకున్న నక్షయనుక్మత మవునట్టుగాను, ఆమమ్మమారా రామ చాళుక్యభీమేశ్వరుని ఆలయము పాకారములోను స్వామికి కళ్యాణమంటపము కట్టించినాడు. (A D 1422) శాలివాహనశకవర్షంబులు ౧౩౪౪ నేటి శుభకృతు సం॥ర పుష్య శు ౧౫ ఆదివారమునాడు మంత్రప్రగడ సూరన్నగారు శ్రీమత్కుమారామ చాళుక్యభీమేశ్వరదేవర వగరి ప్రధమావరణమునకు తూర్పు కిందివాకిటను శిలా స్తంభము తో మంటపము కట్టించినారు. ఆ స్తంభముపైన నే శాసనము వ్రాయించినాడు.

(A D 1424) శకవర్షంబులు ౧౩౪౫ అగు నేటికోర్కె సం॥ గురువండున చతుర్థాన్వయ ధైర్యముంటి దేవరయ కొమారుడు పోలసింగు అనేతన శ్రీమత్కూమారాచు చాళుక్యభీమేశ్వరుని నగరున కళ్యాణచంద్రేశ్వరమూర్తిని చేయించి పత్తిచ్చ చేయించి బంగారు మొలంసూచేసిన ఘంట, కంచుదీపపుగంధము, యంతమట్టున్న, దీపాంధనకు నెయ్యినిమిత్తం గోవులున్న, పట్టుచీ, పల్లెమున, యంతపట్టున్న ఆనందార్ద్రస్థాయిగా ధర్మము నడవంగలందులకుగాను యిచ్చినాడు. గర్భగుడికి ఆగ్నేయభాగం చేదాస్తంభాన్కు శాసనం వ్రాయించినాడు. (A D 424) శాలివాహనశకవర్షంబులు ౧౩౨౬ అగు నేటి కోర్కె సం॥ కార్తీక శు ౧౫ లు మంత్రిపగడ సూరన్నగారు శ్రీకూమారాచాళుక్యభీమేశ్వరుల నగరి తూర్పువాకిటను పైయంతస్తున యెనిమిద శిలాస్తంభముల మంటపము కట్టించినాడు. ఆతంతస్తున శిలాస్తంభమునకు శాసనము వ్రాయించినారు. మరిన్ని శ్రీభీమేశ్వరునికి పుయ్యాలనున్న సమర్పించినాడు. (A D 1424) శాలివాహనశకవర్షములు ౧౩౪౬ అగు నేటి కోర్కె సం॥ మార్గశిర బ ౫ సోమవారంనాడు చిత్రపుభీమన్న మల్లన్న పుభయలున్న శ్రీభీమేశ్వరస్వామి పుపహారమునకు కాలోచితమూల్యం స్వామి నగరికియిచ్చి బియ్యం, సారచెరువులోపల పండుమున్న, కంచుపల్లెమున్న, కుడుమున్న దీపహారతిరాలమీద చమురు పాలు సెరుగుకుగాను మొదలుపున్న యంతపట్టున్న సమర్పణచేసి స్వామినగరికి వలయంపున్న చేదాస్తంభాన్కు శాసనం వ్రాయించినారు. (A D 1428) శాలివాహనశకవర్షంబులు ౧౩౪౮ అగు నేటి పరాభవ సం॥ మఖ బ ౧౧ గురువారమున మంత్రిపగడ సూరన్నగారు శ్రీభీమేశ్వరస్వామి నగరిలో ఆగ్నేయమూలస్థానమందున అమలనీలశిల చేత గోరీవిగ్రహం జేయించి పత్తిచ్చ చేయించి ఆలయంయెదుటనే చేదారాతి స్తంభాన్కు శాసనము వ్రాయించినారు. (A D 1428) శకవర్షంబులు ౧౩౫౦ అగు నేటికీలక సం॥ రం ఆశ్వయుజ శు ౧౫ గురువారం సోమగ్రహా పుణ్యకాలమునందున భీమేశ్వరస్వామికి పూజచేసే విశ్వేశ్వర గురువులు తమను అక్షయనుకృత మవునట్టుగాను భీమేశ్వర స్వామి ప్రాకారములోని మూలస్థానము సిద్ధేశ్వరునికి సువర్ణధనుకును పాత్రోపకరిజాల్కుస్వామి చందారాన్కు కాలోచితమూల్యము సమర్పణ జేయించి స్వామి ఆలయానికి ఆగ్నేయభాగమందు అటుకులమండపముయొక్క స్తంభాన్కు శాసనము వ్రాయించినారు. అప్పుడు కాటమరెడ్డి వేమరెడ్డిగారు కొమరగిరిరెడ్డిగారును ఆంధ్ర

శేఖర్లను యెక్కడ యెక్కడ కొండలపైన దుర్గములున్న అనేకముగా న్యాలకోట
లున్న కట్టించినవారు గనుక చాళుక్యభీమవరముకొత్తగం భాగమునందున. పావు
కోసెను దూరమునను కోటకట్టించేనిమిత్తమై బునాదమట్టి త్వచగాను పూర్వమందు
చాళుక్యభీమనగరము బాగా యున్నప్పుడు యాజ్ఞేశ్వరమందున పల్నాడునులు పరిత్య
చేసిన మహిషాసురమర్దని అనే శక్తివిగ్రహం దొరకినది. యిదేమి భీమనగరం పాడు
అయినది.

అభ్యం పూజాపునస్కారము పరామరీశలేక మన్నచేత కప్పబడివున్నది.
వేమారెడ్డి కొమరగిరి రెడ్డిగార్లు కోటయిన్యాసమిత్తము నేల తొవ్వించివచ్చుకు ఆమహి
షాసురమర్దని అనే పరితిమి శిలామూపకమైనది కానుపించినందున ఆశిలావిగ్రహము వెల
పల్కితీసి అస్తవశమందు కోట కట్టించి ఆకోటకు దక్షిణభాగమునందు చెరువు తవ్వించి
ఆమహిషాసురమర్దని విగ్రహమును శ్యామలాదేవి అనే నామం నిష్కన్న చేసి ఆచెరువు
సమీపమునను ఆలయం నిర్మాణం చేయించి అక్కడ పరిత్య చేయించినారు. ఆకోటకు
దక్షిణభాగమునందు గామం నిర్మాణం చేయించి అందుకు శ్యామలకోట అని నామధేయం
చేసినారు. యందుకు దక్షిణం భాగమునందున్న మనుతీర్థం అనే స్థలంలా చెరువు
తవ్వించినారు. (AD 1434) శాలివాహన శకవరుషంబులు ౧౩౫౬ అగు నేటి
ఆనంద సం॥ పుష్య బ ౧౩ బుధవారంనాడు వృత్తిరాయణ మకరసంక్రాంతి నిమిత్తము
పను శ్రీమత్కురారం మచాళుక్య భీమేశ్వరదేవరకు అల్లాడు భూపాలుని కొమారుడు
వేమారెడ్డిగారి దేవులు జయమల్ల, నానమ్మగార్లు తమకు నక్షయసుకృతమానట్లుగాను
వీరారెడ్డిగారి ఆనతి క్రిమానను సమీపాన కుమారనది పశ్చిమాన నానాతోయాలపుష్ప
లఘుత్వాలతోట పట్టాడ త కి క్రియముగొని తోటబంటు జీతానుకున్న భీమేశ్వరుని
ఉపహారాలకున్న భీమేశ్వరునికి పుట్టెడుక్షేత్రము క్రియముగా కాలోచితమాల్యా
ముటం అం తోటబంటు జీతానుకు ౪౧ క్షేత్రమున్న యీపరికారంగా సమర్పణ
చేసినారు. రంగమంటపం మందర స్తంభాన్ను శాసనం వ్రాయించినారు. (A D
1442) శాలివాహన శకవరుషంబులు ౧౩౬౬ అగు నేటి రక్తాక్షి సం॥ ఫాల్గుణ బ ౧౦
లు మంగళపగడ సూర్యుగారు కుమారారామచాళుక్యభీమేశ్వరుని ఆలయములోను
పుత్తరవైపునను తాండవమహేశ్వరుడు అనే శిలామూర్తిని పరిత్య చేయించినారు.
శాలివాహనశకవరుషంబులు ౧౩౭౦ అగు నేటి విశ్వనం॥ర కార్తీక శు ౧౫ ఆదివారం

నాడు యీ భీమరావు పుత్రులగు కోసెడుమారానపున్న జల్లూరి గొంతున శ్రీసోమేశ్వరుని ఆలయమును ముందుండపాము ఆవూరి యల్లడు తమతండ్రి భీమగొంతుకున్న తల్లి యర్రమ్మకున్న పుణ్యముగా నకలిలాస్తంభం చేయించినాడు. యిటువలన వాత ఆదేవాలయం శిథిలమైపోయివుండగా స్తంభం తీసుకొనివచ్చి (ప్రాంత్యంబరి మొదలి మొదలివీ నాడు) భీమేశ్వరుని నందిమండపం అంతస్తు శిథిలమై వుండగాను ఆయంతస్తును జల్లూరి నుంచి తెచ్చిన స్తంభం వేసి కట్టించినాడు. ఆ స్తంభమీదనే శాసనం వుంది. AD (1450) శాలివాహనశక విరుషంబులు ౧౩౭౨ అగు నేటి ప్రమోదూత సం॥ మాఖ బ ౧౭ గురువారం శ్రీమత్తుమారామ భీమేశ్వరదేవర తిరుమట్టూరు తెలొని దుగాణంబిక దక్షిణపుదిక్కున పాపకామోభక్తుడు గుడి కట్టించి తమతల్లి అన్నయసాని పేరాను తమి తండ్రి భీమాభక్తుని పేరాను అనభీమలింగమును ప్రతిష్ఠ చేసి ఆదేవర పువహారాన్ని పండుము చేసున్న ఆరగించే ప్లాడమున్న పువహారం మీద చల్లాచమురులను ఒక మీద వున్న సమర్పణ చేసినాడు.

(A D 1450) శాలివాహన శకవిరుషంబులు ౧౩౭౨ అగు నేటి ప్రమోదూత సం॥ మాఖ బ ౧౭ గురువారమందు శివరాత్రి సూర్యగ్రహణ పుణ్యకాలమందు శ్రీమత్తుమారామ చాళుక్యభీమేశ్వర దేవరలకును అనభీమలింగమునకున్న కొటికలపూడి గంగయ్యను, కాని పాప కామయ్యసానకుయును తమకు సూరాజోన్మలచేతాను సదాశివునిచే తాను క్రియలబ్ధమైన బిక్కవోలిస్తలములను అగ్రహారము ఆయనకు పువహారాన్ని సమర్పణచేసి భీమేశ్వరుని ఆలయముయొక్క ప్రధనుపా్రికారాన్ని దక్షిణద్వారంవెలపటి మండప స్తంభాన్ని శాసనము వ్రాయించినారు. (A D 1458) శాలివాహన శకవిరుషంబులు ౧౩౭౮ అగు నేటి బహుళాస్య సం॥ మాఖ బ ౧౭ గురు వారం శివరాత్రి సూర్యగ్రహణ పుణ్యకాలమందు శ్రీమత్తుమారామ చాళుక్య భీమలింగేశ్వరునకు క్లాండిన్యగోత్తోబ్బవుడైన కళింగపు మాచిరాజుకొడుకు వీరన్నగారు బిక్కవోలిస్తలములను అగ్రహారం పినవెండ్రొలొను, తమకు క్రియలబ్ధమైన చతుర్థాం శ్యము గృహారామసస్య తేత్రాలు కృభమున్న నిత్యనైవేద్యానకు సమర్పణచేసి లాభ పా్రికారానకు దక్షిణద్వారం వెలపట శిలా స్తంభాన్ని శాసనం వ్రాయించినారు.

(A D 1458) శాలివాహన శకవిరుషంబులు ౧౩౭౮ అగు నేటి బహుళాస్య సంవత్సరం మాఖ బ ౧౭ గురువారం గజనతి గాయల్కు నుక్కత మైనట్టుగాను గజనతి

నారిభ్యత్తుడు లంఖిణి బైరవయ్య గారున్న గజపతివారి ప్రాపకంబావున్న బోగండి
 గంగసాని, పుట్టెడుచేనున్న అడ్డెడు బియ్యపుపుపహారానుకున్న శ్రీమత్కుమారా
 రామచాళుక్య భీమేశ్వరలింగానకు సర్వమాన్యముగా యిచ్చెను. (A D 1494)
 తూర్పుద్వారం ఎదటి దిగువపున్న శాసనం శా||౪|| ౧౮౯౬ అగు నేటి ఆనందసం||
 పుష్య శు ౧౦ హేమవారం పాలూరి వీరమనాయుడి కొమారుడు యర్రమనాయనిం
 గారు తమతల్లి పోతాంబకున్న తండ్రికిన్ని నుకృతమానట్టుగా యేలానది వద్దనుండి
 యెలుతుర్తినది తప్పించి గోనేడపాలిమేరలోగా తెచ్చి గురుగెడ్డకుకలిపి యీధగ్ధం
 శ్రీమత్కుమారారామ చాళుక్య భీమేశ్వరస్వామికి అర్పితం చేసినారు. యిందుకుగర్భ
 గుడి ద్వారంముందటిస్థంభానకు శాసనంవ్రాయించినారు. కపిలేశ్వరగజపతికుమారుడైన
 పురుషోత్తమగజపతి ఆంధ్ర కళింగ దేశాలు ప్రభుత్వంచేసినాడు. యియ్యకొమారు
 డైన ప్రతాపరుద్రగజపతి యియన కళింగ ఆంధ్రదేశములు యేలతావుండి పశ్చిమరి
 పుదయగిరి దుర్గంబోన గజపతివారితరువున తరుమల కోపరాయమహాపాత్రుణ్ణి వుంచిరి.
 కొండవీటిదుర్గములోన ప్రతాపరుద్ర గజపతికొమారుడు వీరభద్రగజపతి, కొమారంపాల
 వీరపాత్రుని కొమారుడు నరహరిదేవు శ్రీనాథరాజకొమారుడు లక్ష్మీపతిరాజు జన్యావం
 కనుమాపాత్రుడు నువ్రపాల చంద్రమహాపాత్రుడు పూసపాటిరాచిరాజు రాచూరి
 యల్లమ్యును పుద్దండఖానుడు వీరు తగిన నైన్యంతో వుండిరి. కళింగదేశం ప్రభుత్వంచేస్తూ
 వున్న ప్రతాపరుద్రగజపతి కటకపురియందు సింహాసనస్థుడై ప్రభుత్వము చేస్తూయుం
 డేవాడు. త్రిలింగమధ్యస్థమై వుండే ఆంధ్రదేశమందు అఖండగాతమిమహానదికి పూర్వ
 భాగమునందు వుండే పోలునాడు, కాకినాడు, శలపాకనాడు యీమూడునాడులున్నా
 వంటిపిల్లినారు రుజువులో పోకపోయినందున వారిజమితీసివేసి చీట్టిడువారు అనే
 వెలమవారి సదరహిమూడునాడులున్న జమీనులు యెచ్చినాడు! పశ్చిమరాజ్యమందు
 విద్యానగరపట్టణమందు నరపతిరాయసింహాసనానకు అధిపతులైన శ్రీమన్మహారాజాధి
 రాజరాజపరమేశ్వర శ్రీవీరప్రతాపవీర కృష్ణదేవరాయమహారాయలు నైన్యముతో
 తర్లి పోయి పుదయగిరి దుర్గమును హరించి, దుర్గముమీద వున్న
 తిరుమలరాయ మహాపాత్రునింబట్టుకుని అక్కడనుంచి
 నైన్యంతోకూడా కదిలివచ్చి వినుకొండ, బెల్లంకొండ, నాగార్జునకొండ, అద్దంకి, అమ్మన
 బోలు, తంగేడు, క్యాతవరం, మొదలైన గిరిదుర్గస్థధుర్గాలు హరించి, కొండవీటికి

విచ్చేసి దుర్గంమట్టి దారినడచెప్పరాలు పెట్టించి, దుర్గం లగ్గులుపిడిపించి అందుమీద
 వున్న పాత్రసామంతులను మన్నెవారికి జీవగాహముగా పట్టుకొని, వారికి ఆభయదాన
 ములుయిచ్చి, అక్కడనుంచి విద్యానగరముకు విజయంచేసి (A D 1515) శాలివాహన
 శకవర్షంబులు ౧౮౬౮ అగు నేటి యువనామసంవత్సరమునందు కళింగదేశము జయించ
 నలెనని విచ్చేసి, కర్నాటకదేశమునడచి, జమ్మిలోయబడి, కోననుంచి కొఠాంమార్తా
 నను, పొట్నూరినుండి వడ్డాది మాడుగులనాదంచి, కటకముమీద మేహముచేసి, ప్రతా
 పరుద్రగజపతితో యుద్ధముచేయ గాను గజపతి కటకపురపడిచి పరారయి లేచిపోయి
 తరువాతను సలహాఅయి నరపతికృష్ణరాయలకు తనకొమార్తెను యిచ్చినాడు. అంతట
 నరపతికృష్ణరాయలు వారు అరిగి విద్యానగరముకు లేచిపోయిరి. కాకినాడు, పోలునాడు,
 శలపాప, యామాడునాడులున్న చుట్టుటివారికి జమీదారీ నడుస్తూవుండెనది. యీ
 ప్రకారం జరుగుతూవుండగా అందులో రావువారు అనే కొందరిని పశ్చిమరాజ్య
 మందు బెజవాడదగ్గర పూసవాటి మాధవవర్మ అనేరాజు సహించలేక, వారితో యుద్ధ
 ముచేసి పడావులయిన్ని వార్షికల, గానుగలు ఆడించి, చంపించినాడు! వారియొక్క
 స్త్రీలు కొందరు గర్భిణీలు అయివుండగ గర్భములుసహా ఛేదించి మొగళిశువు అనే నిమి
 త్తం సహలేకుండా కొట్టవేసినారు! ఆసమయంలో రావు సింగమనాయుడు అనేఆయన
 భార్య గర్భిణి అయివుండి వఖ బాహ్మణియింట జొచ్చివుండగా మాధవవర్మ సైన్యం
 వచ్చి ఆబాహ్మణియిలు చుట్టుకున్నది! తత్కాలమందు ఆబాహ్మణుడు ఆచిన్నది తన
 కొమార్తెఅని ఆచిన్నదానిని పాణాసంరక్షణముచేసి కావాడుతూవుండెను. తరువాత
 ఆచిన్నదానికి కొవారుడు కలిగెను. ఆచిన్నవానికి అనుపోతనాయుడు అని పేరుబెట్టె
 వెలమవారి చిన్నవాడని ప్రకటన కాకుండా ఆబాహ్మణుడు సంరక్షణచేసి పెండ్లిసహా
 చేసెను! తరువాత ఆ అనుపోతనాయుడ్కి కుటుంబ సంరక్షణార్థమే రేచడుఅనే ఒక
 మాలవాడ్కి దగ్గరితీసి వార్షిక పాలికాపుతనంపుతమకొని కృషి చేసుకుంటూ అందువల్ల
 జీవనం జరిగించుకుంటూ యుండెవాడు. తరువాతను ఆ అనుపోతనాయుడ్కి సింగమ
 నాయుడు, మాధవనాయుడు అనే యిద్దరు కొమాళ్లు గలిగిరి. వఖనాటికాలమందు
 అనుపోతనాయుడు పొలములో రేచడ నే పాలికాపువాడిచేత దున్నిస్తూవుండగా నాగటి
 కొనకు ధననిక్షేపంచేసివున్న కాంగుయొక్క గొండ్లెరిగిలి ధ్వనివిననైనది! అనుపోత
 నాయుడు తప్పించి దున్నుమని చెప్పినాడు అంతటా త్రి ధవలక్ష్మి అనుపోతనాయుడికి

స్వప్నమందు కనబడి నీకులభ్యం కావలెనని నేను సిద్ధమై కనబడియుండగా నీవు పరి
హరించవలసినదేమి ? నీ పెద్దకొమారుణ్ని బలియిస్తే ఐపుఅవుతానని చెప్పినదట !
అందుకు అనుకూలించక అనపోతనాయుడు వూరకే వుండెను. మరునాడు రేచడనే
పాలికాపువాడు అనపోతనాయణ్ని రహస్యంగా పిలిచి నిన్నటిరోజు దున్నుతూవుండగా
గోలెం చప్పుడాయెను. తద్వించరైతిరి యేమని అడుగుదే తవ్వుదామని ఆ రత్రివేళ
ఆరేచడిచేత గోలెంతద్వించి అక్కడ వాణ్ని శిరస్సుచేదించి బలియిచ్చి ఆధనం అన
పోతనాయుడు సంగ్రహించుకొనెను. అక్కడికి యింకా పశ్చిమరాజ్యమందు
కొమాళ్లు భార్యతో కూడా లేచిపోయి, సైన్యమును గూర్చుకొని తరుగావచ్చి పూసపాటి
మాధవనర్మతో యుద్ధముచేసి మాధవవర్మను జయించి పత్తిష్ఠకొటకు ఆయుద్ధభూమి
రిణాగురిపెనట ! అది యెలాగంటే యుద్ధసంతోషం ఆయిన నాడు రెండుర్నూముల
రత్రివేళ మనిషిపుణుకలొను పచెనమైన అన్నం రక్తముతోకలిపి వుంచి తాను శిర
స్నానం చేసి వస్త్రహీనముగా యుద్ధభూమికి అప్రదక్షణముగావచ్చి భూతబలిచెప్పి
యాయన్నం చేతి తీసుకొని యుద్ధభూమిపైకి యెగరవేస్తూ వస్తే భూతి ప్రేత పిశాచ
ప్రేరితములైన రాజరంగమందలి నిర్దోషక శేబరములు లేచి బలివేసిన యన్నము అందుకొని
భక్షిస్తూనచ్చినట ! యాప్రకారం రణంకుడిపినందు ఆ అనపోతనాయుడికి జయలక్ష్మి
మిక్కిలి సహాయముగావుండేది ! కాని పాలికాపువాడైన రేచణ్ని చంపించినందున
వాడియుక్క యాతిబాధ మిక్కిలి అవుతూఉచ్చేవేళకు తెలిసినంతలో, ఆరేచడు అవేళ
ముఖంగా చెప్పినక్రిమిం తనపేరు అనపోతనాయునివారు వంశపారంపర్యముగా గోత్ర
నిదేశశంచేసుకొని యీవంశమందు యెవరికిఆయినప్పటికి పురుషులకు వివాహంచేసుకొ
పాయ్యేసమయమునందు తనకు యిప్తమయ్యేలాగున జరిగిస్తే వీరికి తనయీతిబాధలు తప్పు
నని చెప్పిన నిమిత్తంచేత తదారభ్యం అదేప్రకారం నేటివరకు నడుచుకుంటుయున్నారు.
(అదే రేచర్ల గోత్రం కాబోలు) ఆయనకుమారుడు శింగమనాయుడు. యాయన సమస్త
విద్యలయందు సమస్త తంత్రములయందు విచక్షణులైనందున యాయనకు సర్వజ్ఞ సింగమ
నాయుడనెడీ వాడుక. యాయన పశ్చిమరాజ్యమందు మెతుకూ కైలాసకోట పొం
త్యమందు కొంత సీమ జాగీరు అనుభవస్తూ వుండేవారు. ఆయనవద్ద శ్రీనాగుడు అనే
ఘనకవి వుండెను. ఆయన నైషధంఖాశిఖండం మొదలైన కొన్ని సంస్కృతగ్రంథములు తె
లిగించినాడు. శ్రీమత్కుమారరామ చాళుక్యభీమేశ్వర స్వామివారి స్వస్తిశ్రీసర్వలోకా

శ్రీమత్ శ్రీవిష్ణువర్ధన గజపతిమహారాజులుంగారు యిచ్చినగ్రామాలు చోడవరపు
 దిలాయితిలోను, భీమవరం, బోయ్నిపూడి, గొల్లమందల, వొల్లూరు, పల్నాటి గ్రామాదులు,
 చామర్లకోట, కాపనరం, పుంహూరు, కొప్పవరం, పుల్లెరు, కల్లెపల్లె, కూడా పదిగ్రామా
 దులు నిత్యనైవేద్యదీపారాధనలకు గానుయిచ్చినారు. యీప్రకారం తాటి ఆకులమీద
 వ్రాసినదాన పత్రము భీమేశ్వరస్వామిఅర్చకుడు కొడమంచిలి పార్వతీశంకరపున్నది.
 యీప్రకారం జరుగుతూవుండగా అదేప్రకారం యిటుతర్వాతను అనవేమారెడ్డిగారి
 నాడున్న జరిగినది. యిటుతరువాతను తురుష్కుల ప్రభుత్వములోను పొల్నాటి
 దేశాధిపులు దుర్యోధనం అప్పనపాతులింగారు వఖ పుంహూరు గ్రామంమట్టుకు భీమేశ్వ
 శ్వరునికి నడిపిస్తూవుండిరి. యీఅప్పనపాతుడు కొన్నాళ్లు పొల్నాటికి యిజారాచేసి
 ప్రభుత్వం చేస్తూవుండెనూ. యిందుకు దాఖలా తాటియాను దానపత్రిం
 భీమేశ్వరస్వామి అర్చకుడు కొడమంచిలి పార్వతీశంకర పున్నది.
 అదానపత్రంలో ప్రమాదూత సంగతి వైశాఖ కు ౧౫ సోమవారం అని వ్రాసివున్నది.
 యింతేకాని శకంవ్రాసి వుండలేదు. యీసర్వజ్ఞసింగమనాయని వారిశమ్ములు మాధవ
 రావు. యీయన మహావైష్ణవభక్తిచే వుండి శ్రీరంగంలో శానాదినములు నివాసం
 చేసివుండిరి. కాంచీపట్టణమందు వరదరాజస్వామివారి ఆలయమున్న జంబుకేశ్వరుడల
 యీశ్వరుని ఆలయమున్నా ఒకటి ఒకటి అభిముఖముగా వున్నవి. గనుక వరదరాజు
 వాహనం మధ్యరంగంచాలు! మిగిలిన జంబుకేశ్వరుని ఆలయంపై పునకు వెళ్లితే శివభక్తులు
 అంతా కూడి హంగామాజరిగించేవారు. యీశ్వరుని వాహనము వరదరాజస్వామి ఆల
 యమువై పునకు మిగిలివస్తే విష్ణుభక్తులైనవారు యేకమై యీశ్వరుని వాహనంమీద
 హంగామా జరిగించేవారు. యీప్రకారంగా అన్యోన్యకలహము ప్రతిసంగతి వుత్సవము
 లలో జరుగుతూవుండేది. పుభయులు ఒకనాటికాలమందు వడంబడికలు చేసికొనిరి.
 యేమంటే విష్ణుభక్తుణ్ణి శివభక్తుణ్ణి యిద్దరకు అధిపతులైరి! యీవంశీకుడైన రావురంగారా
 యుడు యీయననాడుపూర్వంవీరిపూర్వుడైన సర్వజ్ఞసింగమనాయుడు వారి నాడువారికి
 జాగీరు నడుస్తూవుండే మెతుకు కైలాసకోటలు ఢిల్లీతట్టున సరదార్లు ఆక్రమించుకొన్నం
 దున యీరంగారావు తురుష్కులతో లడాయిచేసి మెతుకూకైలాసకోటలు సాధించి
 నాడు. ఆయనకొమారుడు ధర్మారావు ఆయనకుమారుడు లక్ష్మారావు వీరినాడు
 మెతుకుకైలాసకోటలు తిరుగా తురుష్కులు ఆక్రమించుకొనిరి. యీలక్ష్మారాయనిం

గారికి సర్వారావు మాధవరావు వేనారావు అను ముగ్గురు కొనాళ్లు కలిగిరి. వీరు గోల
కొండ ప్రజలవలె తురకవారిసంపుట సరదారీ చేస్తూవుండిరి. మాధవరావునింగారికి
గుర్వారావు తెనుగురావు నారసింహారావు రంగశాయిరావు నలుగురు కొనాళ్లు
(1611-1672)వీరిలో తెనుగురావు గారు మలతాను అబ్దుల్ హుస్సేన్ కుదుసంవత్సరముగారి
తాబేలోను రాజమహేంద్రవరపురకారులో నల్లస్కరులతయినాయితీ నాలుగుకేలవం
ది రాన్ బవతోటి రాజమహేంద్రవరములో వుంటూవుండిరి. యాయనకు అనపర్తి
గ్రామంవసతి నడుస్తూవుండిరి. యింట్ను ఆరూగిలో శిశుశాసనం వివరం యేమిటంటే
AD 1605 శాలివాహనశక ౧౫౨౭ అనునెట్టి శిశువాను ౧౬౦౫ శాన్
తకు ౧౫౬౫ అనపర్తి ప్రజలు తత్పూర్వమంగు దివాణయినకుయిచ్చే పెండ్లికట్టుము
అనే ఐదు అక్కరలేకుండా గ్రామస్తులకు సర్వమాన్యం చేసియిచ్చినారు. తెనుగురా
యనింగారికి, మాధవరావు, వెంకటపతిరావు, చిన్నారావు, చంద్రారావు, జగ్గారావు,
కృష్ణారావు, రంగశాయిరావు, యీఅరునొకరు కొనాళ్లు కలిగిరి. తెనుగురాయనింగారి
తమ్ములు నారసింహారాయనింగారికి చిన్నారావు, నీలాద్రీరావు, రామారావు, ముగ్గురు
కొనాళ్లు కలిగినారు. తెనుగురాయనింగారు కొన్నాళ్లు రాజమహేంద్రవరము పాం
త్యమునవుండి తుర్కాణ్యంతరపున సరదారిపనిలోవుండి కొనాళ్ళను అందర్ని స్త్రీలను
లోవుంచి తాము శ్రీజగన్నాథకులవారిని నేవించగలందులకు శ్రీపురుషోత్తమకు విచ్చేసి
అక్కడ స్వస్థులుఅయినారు. యిక్కడ కాకినాడు, శిలపాక, పోలునాడు యీయాడు
పరగణాలున్నా చిత్తేడివారికి జమీందారీకింద జరుగుతూ వుండేవి. కడి
యం ముతామరు మెల్లవారు అనే వెలమవారు జరుగుతువుండెను. బెండపూడి, యిను
కపల్లి పరగణాలు రెండున్నా ప్రత్యేకముగా జమీందారీకింద జరుగుతూవుండేవి. తెను
గురాయనింగారి పెద్దకుమారుడైన మాధవరాయనింగారికి తెనుగురావు, జనార్దనరావు,
అనే యిద్దరుకుమాళ్లు కలిగిరి. చంద్రారాయనింగారికి మాధవరావు, నారసింహారావు
అనే యిద్దరుకుమాళ్లు కలిగిరి. తెనుగురాయనింగారి కుమాళ్లు నలుగురున్నా చిత్తేడి
వారి సంస్థానములోచేరిన చామర్లకోట గ్రామమున గోపాలస్వామిదేవాలయమువద్ద
లోగిలి కట్టుకొని అక్కడ నివాసంచేసుకుని వుండిరి. కడసారపుఅయ్య రంగశాయి అనే
ఆయన రెండువేలమందితో గోలకొండకుపోయి మలతాను(1611-1672)అబ్దుల్ హుస్సేన్
కుదుసంవత్సరముగారి దగ్గర సరదారులో వుండెను. ఆయన చతురంగముయెత్తు బహు

మిక్కుగముగా మాచేనాట! అందుచేత హాయిగా ప్రాణినప్పుడు అబ్దుల్ హసన్ కుడు
 ఎన్నుకుకు గాను యెప్పుడు అయినా రంగశాయి రావు గారిని పిలిపించి చతురంగము మాన్తూ
 వుండేవారట! (1672-1688) యిదిగాక ఖిద్మత్ నామలతో చేరిన నిమిత్తం నచ్చినప్పుడును
 రంగశాయి రాయుడు ఖానుమందుపనిలో మనోనించనలేకుండా పనినర్తిస్తూయుండునట.
 ఇందులన యాయనయందు ఖానుమందు నిండా అనుగ్రహం గావుండెను. యిక్కడ స్థలం
 లో చిన్నేటివారిసంస్థానంతో చేరిన (పనికి పైకం బాతికనుగురించి యేమి) రావుచం
 ద్రారావు రావుజగ్గారాయనింగారు దరబాదులో చిన్నేటివారిని గురించి జామీనులు
 అవుతూ యీ ప్రకారం వుంటూముండగా రంగశాయి రాయుడు గోలకొండలో నుల
 తాను అబ్దుల్ హసన్ కుడువన్నుకు గారితోటి నకనాడు చతురంగబలం మాచేవేళ యె
 త్తుమాచేటంతలో ఆలస్యం అయినందున ఖానుమందులవరంచేసి యొకతెలిసేయక త్వరగా
 చూడమని చెప్పిరట! ఆమాట యాయనకు నిండా ఆయాసంతోచి తమరు ఖానుమందులు,
 మేము నపుకర్లము, మామర్యాదగడపలేక మీరు ఆతీరున శలవుయ్యడమేకాని యెగ
 తాళిచేసేటందుకు శక్తి యేమిచాలతుంది. ఆలాగనిచెప్పి తత్కాలమందే ఆయనము
 ఖంగా దేహం చాలించెనట! అంతట నవాబు బహునొచ్చుకొని యదార్థముగా విచా
 రించి పెద్దమనిషితనం హక్కువున్నది గనుక ఆయన అన్న గార్లయిన చంద్రారావు, జగ్గా
 వుగారికిని వుభయయులను గోలకొండకు పిలుపించిరి. అదివరకు చిన్నేడువారు పైకం బాకి
 పడి పరగణాలు పాడుచేసివుండగా సదరవా కాకినాడు, శలపాక, పోల్నాడు పరగణా
 లు మూడున్నూ రావుచంద్రారాయనింగారి పేరటికి జమీందారి మెకరరు చేయించి అం
 దులపేష్కమ్మ యేటయేటా సరకారుకు చెల్లించుకుని పరగణాలు పొక్తుచేసుకొని యిదిగాక
 మవుంజే శామలకోట నామజరెగోవిందపాలెం గొల్లమందలపాడు వారిస్వకీయఖర్చునుగురించి
 మొఖాసాయిప్పించి నాలుగువేలరాణువకు ముజరా చెప్పి క్రమముగా అమలు పరవానా
 సబలుముద్రవేసినవి మొహరుదస్కతుతోటి సాదర నియచేయించి ఛోపుదారును డంకా
 ఘడియార్ల మొదలయిన బిరుదులున్నూ తగిన హల్లితులున్నూ యిప్పించి అంపించగా
 యీ వుభయయులువచ్చి పితాపురంలో ప్రార్థవుకోట భద్రముచేసుకొని అక్కడ పగి
 శించివుండి పగణాలు పొక్తుపరచుకున్నారు. శామలకోట ముజరాలుసహా మొఖాస
 కింద అనుభవిస్తూవున్నారు. చంద్రారాయనింగారు మవుంజే సర్పనరంలో కొంతభూమి
 ఖండికే యేర్పరచి గట్టకు జగన్నాథాచార్యులు అనే శ్రీవైష్ణవులుకు అగ్రహారంయిచ్చి

వుండు గాను ఆయన ఆభూమివృత్తులు యిరువై యొకటి యేర్పడి శ్రీభావనారాయణ స్వామి దేవాలయం యొద్దట శ్రీవైష్ణవ ఆగ్రహారం చేసినారు. పగ్గిమంలా వీరికి పరగణాలు యిచ్చేటప్పుడు యీ పరగణాలు పాడుపాయి మారిదాఖలు అయివుండెను. గనుక యేలేరునవచ్చేనీరు కిందిారు శీమకుఆరురోజులున్న పదిరోజులు పొల్నాటిపరగణా కున్నా యీ ప్రకారం నీరుపారించేలాగున ముతాను అబ్దుల్ హస్సన్ కుమనమ్మలును గారినిద్ద నిర్ణయమెసది, (1671—79) చంద్రారాయనింగారి తరువాతను జగ్గారాయ నింగారు ప్రభుత్వంచేస్తూయుండి కనుబా పితాపురానకు దక్షిణభాగమందు మామిడి చెట్లు మొదలయిన వనం వేయించినారు. యీయన అన్నియ్యగారయిన నారసింహ్య రావుగారికొమాళ్ళు నీలావేరిరాయనింగారు పొసల్లక్కర్లతో గారితోడుగా (1649— 1688) పెద్దాపురంనచ్చినందున నారసింహరాయనింగారికి సత్సవాయ తిమ్మరాజుగారు సుర్యోక్తలు బహుమానంచేయబోతే అక్కరలేదు అని నారసింహరాయనింగారు తమకున్నా రె పితాపురంలో వుంటారున్నా ఆమెకు పసుపుకుంకమకింద శాశ్వతం జరిగే లాగు నిర్వాహకంచాయవలసినదని చెప్పిన విశ్వాసం మనస్సుయందువుంచి పెదతిమ్మ రాజుగారు చాళుక్య భీమనరంగ్రామము పసుపునిమిత్తం కుంకమకై రమణయ్యగారికి యిచ్చినారుగనుక అనిన్ని పితాపురం తాలూకాకింద కలిసినది. అదివరకు బెండపూడి పరగణా యినుకపల్లిపరగణా రెండు అలాయిదా కనుబా బెండపూడికింద జరుగుతూ వుండేది. జమీదార్ల రుజువులోరు నందుచాత పల్లక్కరులు బెండపూడి యినుకపల్లిపర గణాలు అనూంతం చేసుకొని అమానిమీద బందుబస్తులో రాకవున్నందుచాత పితాపు రంతాలూకామీద దాఖలు చ్చాయబోతే ఆపరగణాలు రెండున్నా పాడులోవున్నది గనుక నష్టమువస్తుందని రావువారు రెండుపరగణాలు తమరు భరించలేకుంటే యినుకపా పరగణా వత్సనాయవారికింద దాఖలుచేసి బెండపూడి పితాపురం తాలూకాలో లిపి నారు. ఆలాగుననే దరిమిలాను చల్లపల్లి చెల్లూరుముతాలు కలిసినవి. మార్గరాయనింగారి తరువాతను వీరితమ్ములు నారసింహ్యరాయనింగారు ప్రభుత్వంచేసారు. అటు పిమ్మట నారసింహ్యరాయనింగారు కొంతాళ్ళు కొంచెందినములు ప్రభుత్వంచేసి స్వర్గస్థులయినారు. తరువాత రాయనింగారి కొమాళ్ళు వెంకటకృష్ణారాయనింగారికి (1728— 1759) పట్టాభిషిక్తులయిరి. యీ వెంకటకృష్ణారాయనింగారు సరకారు అధికారం లేకుండా అల్లరి ప్రభుత్వంచేస్తూవుండిరి. అంతట ఒకాళ్ళు గోలకొండనుంచి అజీ

హుస్సే అనే నేనాపతి (సల్లస్కరుడు) యేలూరు, రాజమహేంద్రవరం, కలింగరాజ్యములకు వెళ్ళుచుండగా యేలూరుదిగ్గిరనుంచే తిరుగకొట్ట. తనని మొగలతుర్తి సమస్తానకు లయిన కలిసిండి రామరాజు అనే ఆయననున్నా ఉభయలూ ఆజీ హుస్సేనతోటి రెండుమాడు ఆదర్తులు యుద్ధంచేసి అంతట నిర్వశక గోదావరికి యినతల పెద్దాపుర సంస్తానం పశ్చిమం చేస్తూవున్న పశ్చిమాను రాగమ్మగారినిన్ని పితాపురంతాలూకా పశ్చిమం చేస్తూవున్న రావువెంకటకృష్ణారాయనింగారినిన్ని ఉభయలను కుమ్మకు చేసుకొని ఆజీ హుస్సేను అనే నేనాపతిని గోదావరి యినతలకు రాకుండా కొట్టునతనిని ఆలోచనచేసి వున్నంతట సల్లస్కరుడు రాజమహేంద్రవరానకువచ్చెను. అంతట రాజు రాజు నుబ్బన్నగారు పశ్చిమాను రాగమ్మగారి పక్షమునంచి కొంత సైన్యము (1454-55) కుతీసుకొని ఆనందసంనత్పరములోను రెండు ఆదర్తులు ఆజీహుస్సేనతోటి ఒడాయిచేసి నిఖాయించలేక రామరాజు, నుబ్బన్న వీర్లుపుభయలున్నూ పితాపురం ప్రవేశించిరి. సల్లస్కరుడు పెద్దాపురానకు పశ్చిమవై పునవచ్చి దిగివుండి రాగమ్మగారికి రాయభారం అంపించి మీది పాఠీసంస్తానం వున్నది. ధర్మరాజులు వున్నారు. మీ సంస్తానం మీకు స్థిరపరచేటందుకు మాకు యేమి తేడాయున్నది. ధర్మదేవత మీకు స్థిరపరచియున్నది. అది మీ సంస్తానం. మీదీవున్నదిగాని మరవకటికాదు. మీకొమాళ్ళను అంపిస్తే దర్శనంచేసుకొని వారికి సమస్తానం స్థిరపఱచి నేను లేచి వెళ్ళుతూయున్నామని మర్మంచేసి రాయభారం అంపిస్తే అనుకూలించి రాగమ్మ తన కొమాళ్ళయిన తిమ్మరాజు, బలభద్రరాజు యిద్దరు ముగ్గురుమనుష్యులతోటట్టు అంపించగా ఆపుభయలున్నూ డేరాలవద్దనే ఆజీహుస్సేను పట్టుకొని నూనెకాపించి జొన్న వెన్నులతో వీపు మీద కొట్టించి చంపించినాడు. యీవర్తమానం నగరులోనికి తెలసి చల్లాపెద్ది అనే నేనాపతి రాజుగారి ఆడంగులను అందరిని యిండ్లలోవుంచి చిచ్చు అంటించినాడు. రాగమ్మగారు మొదలయిన స్త్రీలు అంతా సమాప్తి అయిరి. తిమ్మరాజుగారి కొమారుడు జగపతిరాజు గారు యాడాదిశిశువు అయివుండగా ఆశిశువును ఒక బ్రాహ్మణమనిషి చేతికి యిచ్చి విజయగంగలో విజయరామరాజుగారి ఆధీనంచాయమని అంపించగానే చేబోలు మార్గ తీసుకువెళ్లిరి. అంతట రావు వెంకటకృష్ణారాయనింగారు తమకు సన్నిహితజాతియైన రావుబుచ్చన్నగారిని వెంటబెట్టుకొని రామరాజు నుబ్బన్నగార్లు సహా అల్లరిపనిచేయడానకు పట్టపర్తివెళ్ళునకు (A D) 1554—60 తేచిపోయిరి.

ఆనందసంవత్సరంలోను తోటపల్లిపెట్టిజనం అంతా మన్యపుసంకటాలచాత హాశమై
పోయిరి. వెంకటకృష్ణగారయనింగారున్నా అక్కడనే దేశం చాలించినారు. అంతట
రావు బుచ్చన్న గారు కొంతమందినిఖూర్నుకొని దేశంమీద షితురీచాయడానకు A D
1555న ముగ్గురుడుతూవుండగా అంతటబుచ్చన్న గారినిఆజీహు స్నేహపిరాపురంలోరేక్ష స
సంవత్సరంగా పట్టుకొని తల కొట్టించి వేసినారు. ఆజీహుస్నేహు కొమారుడయిన నూరిన్
హుస్నేసుఖాను తనతండ్రియైన ఆజీహుస్నేహు తన శేరిట ఆజ్ఞయిచ్చి వత్సనాను తిమ్మ
రాజు బలబద్రీరాజుగారిని పిలిపించి బలాత్కారంగా చంపించినాడని యీర్ష్యచేత
ఆజీహుస్నేహును బలవంతంగా మెడమీదకాళ్లు వేసి తొక్కించి చంపించినాడు. యీ
వర్తమానం గోలకొండకు వ్రాసినంతలో నూర్దిహుస్నేకొఖానుడు చేసినకార్యం మంస్సదే
అని యాయనకు రాజమహేంద్రవరం కళింగసర్కారుకూడా అధికారయిచ్చి పరవానా
అంపించిరి. ఆప్రకారం నూరుద్దాహుస్నేసుఖానుడు పాంజాతోకూడా కళింగమీదకు
మారానుచేసి పెద్దాపురపురపు సమస్తానం జప్తి. అనూనీలోవుంచి తిమ్మరాజుగారి
కొమారుడైన జగపతిరాజుగారిని విజయనగరం తీసుకువెళ్లకుండా అటకాపుచేయించి
తన లమ్మరులోనే నిఖ సరదారుని జమ్మనబైదుగా వుంపించి తాను కళింగకు పోతూ
వుండగా చేబోలిందకి వెళ్లేవేళకు రాజా పూసపాటి విజయరామరాజుగారు నల్లబైకేల
పాంజాతో యేనుటించి చేబోలింద సల్లక్కరుడితో లడాయిచేసిరి. లడాయిలో
నూరుద్దిహుస్నేసుఖానుడు అంభారలోవుండగా విజయరామరాజువారితరపు అనకాపల్లి
బోయాయి అనేపాంజా రెండువేలమంది పూరుద్దిహుస్నేసుఖానుని అంబారీమట్టుకొని
అంబారీతాళ్లు తెగబాడిచి నవాబునుపట్టుకొని తలకొనినారు. విజయరామరాజుగారు
మన్యపాయి జగపతిరాజుగారిని నావాలాచేసుకొనివున్న సల్లక్కరునితాలూకు సరదారు
నికి బహుమానంచేయించి అచిన్నవాణ్ని విజయనగరం వెంటబెట్టుకొని వెళ్లి తమఅన్న
కొమార్తైన ఆనందగజపతిగారితోకూడా యుండిరి. బుచ్చన్నగారిని తలకొట్టినతర్వాత
ఆయనకొమార్లు చినమాధవరాయనింగారు ప్రభుత్వంచేసిరి. యాయనకొమార్లు పెద
మహీపతిరావు యాయన బాల్యలయివుండగా బుచ్చన్నగారి అన్నఅయిన వరసన్న
కొమార్లు నీలాద్రినాయనింగారు వ్యవహారదతులైవుండిరి. యాయుభయ
పిరాపురపుకోట విడిచిపెట్టి చామర్లకోటలో రాజాచేసుకొని వుండిరి. విత్రిభాను
రాజులుంగారు

A D 1582-1643 సంవత్సరమును పూసపాటి ఆనందగజపతి

సైన్యముతోవచ్చి చామర్లకోట కోటమీదపోట్లాడగా మహీపతిరాజునింగారు
 నీలాద్రిరాయనింగారు వుభయులు కోటలోవుండి కాకినాడ జగన్నాథపురంబోవున్న
 వారు మందుకుండు విస్తాగముగా కుమ్మకుచ్చేస్తూ వచ్చిరి గమిక గజపతిరాజుగారికి
 లొంగక జనాబుయిచ్చి పోట్లాడిరి. అక్కడికి కోట సాధ్యంబోకి ర కపోయినందున
 చాలా విలంబము అయినదిగనుకనున్నా ఆప్పుడు గజపతివారు రావువారికి సలహాచేసి
 నది యేమి అంటే మహీపతివారునింగారు, నీలాద్రిరాయనింగారు, ఉభయులున్నా
 గజపతిగారికి కుమ్మకుచ్చే గావచ్చిన యింగిలీజుబహదరువారికి కోటవేయకొనే నిమిత్తం
 చామర్లకోట కోటఖాళీచేసి రావుదొంగలు పీతాపురంకోటలో ప్రవేశించేలాగున్నా
 రావువారికి తాలూకా పన్నెండుజేలంగహాలు గామీదులు మొఖాహాయిచ్చేలాగున్నా
 తాలూకాచేరీజుకు నూటికి అయిదుంగహాలవొ॥ శేరియిచ్చేలాగున్నా యిదిగాక తాలూ
 కాలో వెలనుద్దొరలు నంటర్లు యెనిరు న్యనసాయంచేనుకున్నా కావలసినంతభూములు
 యిచ్చి పండినపంటలకు సంగోరుభాగములు యిచ్చేలాగున్నా గజపతిగారిశాసన
 న్యవహారములు తాలూకాలో మావరీకుచేనుకొనేలాగున్నా యీప్రకారం సలహా
 యేర్పరచి గజపతివారిమీద అరిగి కుంభిణీవారు అగాధీ బోయి జగ్గంపేటలో నిల్చి
 వుండగా కుంభిణీవారిని గజపతి సమాధానంచేసి తెచ్చి వారికోడి చామర్లకోట కోట
 బురుజుమీదవేయించి గజపతిగారు పెద్దాపురం ప్రవేశించి ఆహారానను నల్లచెరువు
 దగ్గరకుబోయి పాంజుతోకూడ నిగివుండి వస్సవాయి జగపతిరాజుగారితో కలుసుకోవల
 సినది అని సలహార్తచూనం పంపించి బహునమ్మకం అగు పఱవినందుచేత జగపతి
 రాజుగారు అనుమతించి గజపతివారికోటలో బోగముతట ప్రయత్నంచేసి పదివేల
 పాంజుతోకూడా కలుసుకోగలంనుటకు గజపతికి యెగుట యెగ్గిచెర్వుసామీప్యానకు
 రాజు సహాయవైశేష్యకు గజపతిగారు కృత్తిమించేసి పంచరశిఫిరంగులతో సేగులు
 వగయరా బాగుతయారుచేయించి వుండి జగపతిరాజుగారు సామీప్యాకు వచ్చిన
 గుర్తక ఫిరంగులు బారుచేయించి అగాధు నేయించినందు దండు భిన్నాభిన్నంకాగా
 వారియ జగపతిరాజుగారు పాలకీడచి కోటలోగుర్రాన్ని సవాహుఅయి యెకాయెకీరి
 కోటలో ప్రవేశించి జగపతి గుసాకిమంగు పరపించి స్త్రీలతోకూడా చిచ్చుకొల్పుకొన
 డానికి శిథిలముగా అంతట గజపతిరావుగారు వచ్చి కోటలోప్రవేశించి సలహానడి
 పించినవారు మి చచ్చిపోవలసిన నిమిత్తంలేదు జగపతిరాజుగారి కొమార్తె

తమ్మరాజుగారినిన్ని తాలూకానున్నా అప్పగించేసి జగపతిరాజుగారు మనస్సునచ్చిన
 స్త్రీభావకు యక్కడనైనా చేదిపొమ్మని యామాటలు జరిపించినంతట జగపతిరాజుగారు
 జగపతిరాజుగారిని నమ్మితేక గజపతిరాజుగారి తాలూక పన్నెండువేల పాంజులు సర
 దారులయ్యిన యిద్దరు తగిన పెద్దచురుష్యులు వారిపాంజుతో కూడావచ్చి తమ్మరాజుగారు
 మరగడిచి వెళ్లేవ్యంతము రాజమహేంద్రవరం ఆవల్లి సుఖంగా అంపించేలాగున
 అనేనా నాయకుల అభయహస్తం పుచ్చుకునినగున వారు సరదార్లు భభరులున్నా
 పాంజుతో కూడా వచ్చి జగపతిరాజుగారిని రాజమహేంద్రవరమువద్ద గోదావరి
 దాటించి అంతికి సుఖంగా అంపించినారు. ఆనందగజపతిగారు పెద్దాపురంతాలూకా
 బందుబస్తుచేయగలందులకు వారి తంపువారిని వ్యవహారస్తులను మొక్కరించేసి గజపతిగారు
 రాజమహేంద్రవరము లేచి వెళ్లినారు. అంతట కాకినాడ జగన్నాథపురం లేవున
 పరానుల వారిది వఖవాడవచ్చి వుండగా చామర్లకోట కోటలోవున్న రావు
 నీలాద్రీరాయనింగారు పశండువారి ముఖాంతముగా పరానులవారికి సలహాడిసింది
 వారికి నాలుగులక్షల రూపాయలు యిచ్చేలాగున పప్పుకొని అప్పుడు లక్షరూపా
 యాలుయిచ్చి వారిని వాడవిగి నామమీదవచ్చి చామర్లకోటకువచ్చి తానాచేను
 కొమ్మని వాడమీదనుంచి దింపి తీసుకువచ్చి యిన్నూరుమందిని తీసుకొనివచ్చి
 బానూటికి నిల్చినారు అంతట రావు నీలాద్రీరాయనింగారు వాస్తవించివారింది యీ
 సమయములో కార్యము నిభావు అయ్యేలాగున తోడలేమా యిప్పటికి తిరిగి చామర్ల
 కోట వెళ్లుదామని చెప్పితే పశ్వవాయి జగపతిరాజుగారు అనుకూలించక వచ్చినవారము
 రానేవచ్చినారము తిరిగి వెళ్లవలసినదియేమి వ్రాజాతనని అయిదారునందలముంతో
 వడచి గజపతిరాజుగారి పాంజుమీద యుద్ధం ఆరంభించేసినారు. కొంత కేళయద్దం
 కొయినతరువాతను పత్నవాయి జగపతిరాజుగారు యుద్ధమును ముపాకింపమిగిలి కేవా
 చాలిందినారు. రావు నీలాద్రీరాయనింగారు పరానుల తిరిగి చామర్లకోటకువచ్చి
 అక్కడనిలువక చిన్నబొట్టెలను వెంటబెట్టుకొని జూపలేనాది మున్నానంగా రావు
 పురం లేచివెళ్లినారు. అంతట గజపతిరాజుగారు వుండూరువద్ద డేరాలువేయ
 అక్కడనిలిచి రావు నీలాద్రీరాయనింగారుచామర్లకోటాడిచి లేచి వెళ్లినారు. ఇంకొక
 భావీగావున్నదిన్నీ అని వర్తమానం తెలిసి అక్కడను వుండి గజపతిరాజుగారు
 చామర్లకోటకువచ్చి కోటలో ముప్పిడివారి కొడిముట్టించి

వారిని విడిచివెయ్యగా తిరుగా కాకినాడు బోయి తిరిగి వాడమిదకు బోయిరి. గత
 పతివారు చామర్లకోటనుంచి రాజమహేంద్రవరం పాంజుతో కూడా ప్రవేశించివుండి
 తిరిగి స్వీకరం కనుపించి అక్కడనే దేహం చాలించినారూ. తరువాత రావు
 మహిపతి రాయనింగారున్న నీలాద్రిరాయనింగారున్న వుభయులు చిన్నబొట్టలతో
 సహా నాలుగువేలపాంజులతోవచ్చి పితాపురపుకోటలో ప్రవేశించిరి. అంతట గో
 కొండనుంచి వవాబు ఆమీను నిజాముల్లిఖాను బహదరు వారు
 వచ్చి రాజమహేంద్రపు గోదానరి అవతల కొవ్వూరితోటలో ప్రవేశించివుండిరి.
 అప్పుడు పూసపాటి విజయరామరాజుగారి భార్య చంద్రమ్మగారువచ్చి ఎక్కిన
 నిజాముల్లిఖానుగారి భేటికి అంప్పించగా నిజాముల్లిఖానునివారు చంద్రమ్మగారికి సత్క
 మానం అంప్పించినలాగు మీకు సన్నిహితజ్ఞాతులైనవారు యెన్నరెవా వుంటే పట్టించి
 వాణ్ని మీమనసువచ్చినవారిని తీసుకువచ్చి సమస్తానముకు కాయం చేసుకుంటే మేము
 మీ ఆప్రకారం నియమించి వెళ్ళుతున్నామని చెప్పిరి. అందుమీద పూసపాటి
 చంద్రమ్మగారు తమకు జ్ఞాతీఅయిన పూసపాటివారి చిన్నవాణ్ని విజయరామరాజు
 కనే ఆయనను తెచ్చి సమస్తానమునకు కాయం చేసుకొనిరి. గనుక ఆయనకు నిజాముల్లి
 గారునినాగుస్తలం భాయంచేసి అప్పుడు AD 1797 పితాపురంతాలూకా రావు పెదమహి
 తిరాయనింగారికిన్న పెద్దాపురంతాలూకా వత్సవాయ తమ్మ రాజుగారికిన్న కాయంచేసి
 రికి నోటతులు యిచ్చి వీరిచేత కానుకలు పుచ్చుకొని తిరిగి గోలగొండకువెళ్లి తాటిపాక
 మలో నగరాన్నివెళ్లి అక్కడ బ్రాహ్మణులకు సంతర్పణ చేయించి అక్కడనుంచి
 వచ్చునకు తేచివెళ్లి నారు. రావుకొమార పెదమహిపతిరాయనింగారు పితాపురపు
 కోటలో రాజర్కము చేస్తూవుండిరి. నీలాద్రిరాయనింగారు వ్యవహారదీక్షులై వుండిరి.
 దమహిపతిరాయనింగారి భావమరది ఆయిన చింతపట్ల రామారాయనింగారి పోద్యలం
 కను నీలాద్రిరాయనింగారి. యందు వ్యవహారము మోతాదు తప్పించి ఆయనను ప్రత్యే
 కంగా వుంచితేకొని క్రమేణా తాలూకాకు భాగస్వామిని అని వాడూ తనకు రావత
 రగలడని నీలాద్రిరాయనింగారికి వ్యవహారమును గురించి నమ్మకం తప్పించి ఆయన
 నుంచి ఆయతభావం అగవడుస్తూ వచ్చినందున నీలాద్రిరాయనింగారు తీరించి
 వచ్చి పితాపురపుకోటలో ప్రవేశించి తాలూకా సగంవత్తున వంతుకోవలెను
 వత్తుంచేసి రావతరం. పంపిస్తూన్నే పెదమహిపతిరాయనింగారు మాకు

తాలూకా దఖలు నిమిత్తం తేదని చెప్పిరి. స్థలంలోవున్న పెంటర్లు వెలమదొరలు కొందరు పెదమహీపతి రాయనింగారిపట్టు అయినారు. చిత్రాడ రావుపాపయ్య సూరయ్య గారున్నా. నీలాదిరాయనింగారిపట్టు అయివుండిరి. యాపకారముగా వుభయపక్షములు గావున్న సరదార్లును మధ్యమధ్య తారసమైనప్పుడు యుద్ధము చేసి తిరిగి వొళిలిపోతూవుండేవారు. యాపకారముగా అయిదు ఆరునెలలు జరిగెడి. అంతట నీలాదిరాయనింగారికిన్చి వారితాలూకు జనానాకున్నా రసదు లేకవున్న యిబ్బందిచాతను వీరిద్దరివుండే సరదార్లు రావుపాపయ్యగారూ సూరయ్యగారు వుభయములు యిన్నాటమందిని వెంటబెట్టుకొనివెళ్ళి పితాపురంతాలూకాలో కొన్ని గ్రామము లున్నా బందెపట్టుగాచరావోరా పట్టిదోచి భోజనసామగ్రితెచ్చి దోమాడదగ్గర దాచి పెట్టి అక్కడతెట్లు కాపుచేసుకొని వుండగా యీసరదార్లను వుభయములను కొట్టివేస్తే నీలాదిరాయనింగారికి శానాజలం తీసిపోతున్నదని చింతపట్ల రామారాయనింగారు బోధించి ఆమాటలు విశ్వసించి పెదమహీపతి రాయనింగారున్నా ఆరునూర్లమందిన్ని మందుగుండుసరంజాముతోకూడా దోచుకోవడానకు వెళ్లి దోమాడతెట్లుమీద లదాయి శాయిగా రావు పాపయ్యగారూ సూరయ్యగారున్నా వుభయములు యుద్ధభూమిని వుండగా యిద్దరికి తుపాకీగుండ్లు తగిలి పడిరి. అంతట అయిద్దరినీ పట్టుకొని చింతపట్ల రామారాయనింగారు వుభయములు తిరిగి పితాపురం ప్రవేశించినారు. అంతట నీలాదిరాయనింగారు తమతోకూడావున్న జనాన్ని వెంటబెట్టుకొని జూజిల్లవారి సమస్తానంతో రాఘవపురమునకు వేచిపోయినారు. అపిమ్మట పెందుపంత్సరములు రాజర్కంచేసి పెదమహీపతి రాయనింగారు AD 1785 పార్థివ సంగ్రామంలో ఘట్టామాసమందు జేహం చాలించినారు. తరువాత నీలాదిరాయనింగారు రాఘవపురంనుంచి వచ్చి నత్సవాయ జగ్గరాజుగారిని కలుసుకొని అక్కడనుంచి వచ్చి తాలూకాలో ప్రవేశించి పితాపురంలో వుండి రాజర్కం చేస్తూవుండిరి. యీనీలాదిరాయనింగారికి పెదవెంకటాచార్య, యెర్ర వెంకటాచార్య, బుచ్చివెంకటాచార్య, మద్దువెంకటాచార్య అని నలుగురు కొమాళ్లు కలిగిరి. నీలాదిరాయనింగారి తర్వాతను పెదవెంకటాచార్యనింగారు తాలూకా ధోరతనంచేసి వారు. యీయనకు కుమారవెంకటాచార్యఅని కుమారుడు కలిగెను. పెదవెంకటాచార్యనింగారు పితాపురంతాలూకా ధోరతనం చేస్తూయుండగా యీయనతమ్ములైన మద్దువెంకటాచార్యనింగారు తమకు ధోరతనము కావలెనని కుట్రచేసి వందూరి మిరాసీదారులైన

అంసరాల మంగయ్యను వకాలత్తు నియమించి బంధువెళ్ళమని అంపించగా అవెంకయ్య
 వుండి మేలూరిలో వెళ్ళియుండగా బుచ్చివెంకట్రాయని గాతరపున మవవంపండామిరాసి
 దారుడైన అంసరాల పానుమంతునున్నా ఫత్తిఅల్లిజమిదారుడున్నా బుచ్చివెంకట్రా
 యనింగారి కల్వపక్రకారం నూటయాబైమంది తోరాడువెళ్ళి మంగయ్యను పట్టకొని
 తీన్నుని చచ్చినంతట ఆయనను సర్వంగం శ్రీభావనారాయణస్వామి దేవాలయములో
 యగట వ్రంపించి బుచ్చివెంకట్రాయనింగారు మంగయ్యను నిండా అవమానం చేయించి
 నారు. పెదవెంకట్రాయనంగారి కొమారులైన కొమారవెంకట్రాయనింగారు స్త్రీలము
 విడిపించి పోయివుండి బుచ్చివెంకట్రాయనింగారి తడవంతరమందు తిరిగివచ్చి తాలూ
 కాకు దఖలునార్లులయి పితాపురంలోవుండి ధొరతనం చేసినారు. యీయన పితాపురం
 లో శ్రీకుంతీమాధవస్వామి దేవాలయముకు ముఖమంటపము పాకారము చేడానున్నా
 కట్టించి శ్రీస్వామికి ఆధారములున్నా చేయించి చూడిగుడత్త అంమ్మవారు విగ్రహం
 సూతనముగా పోయించినారు. శ్రీస్వామికి భోగానుకు నవఖండ్రవాడ గ్రామం నడచే
 టట్టు పూర్వపద్ధతి విచారణచేసి జారీకల్వ యిచ్చినారు. తాలూకా లోటుఅయినం
 దున మహారాజశ్రీ హనరబిల్ కుంప్పిణివారు బంధకు రంమ్మని హుకుం వరమాయించగా
 పితాపురంనుంచి తల్లి కుంప్పిణి సైన్యముతోకూడా నల్ల చెయ్యపర్యంతమువెళ్ళి అక్కడ
 నుంచి కుంప్పిణివారిని చిత్తస్వర్తి యేలాగువుండునో అని వెదచి కొమారమహీపతి
 రాయనింగారున్నా ఆయనవద్ద దివాను ఆపత్న వెంకట్రాయుడున్నా దొర గారికి
 మేనమామ చింతపట్ల మాధవరాయనింగారున్నా మన్నెంలో పాలనంచకు తేచివెళ్ళి
 అక్కడ దేహం చాలించి కొమార మహీపతి రాయనింగారున్నా దివాను వెంకట్రాయ
 డున్నా స్వర్గస్తులు అయినారు. చింతపట్ల మాధవరాయనింగారు తిరిగి స్త్రీలలోకివచ్చి
 చేసినారు. A D 1794 యావల అనందసంవత్సరం లగాయతు బుచ్చివెంకట్రాయనిం
 గారు కొమార్లయిన వెంకటనీలాద్రిరాయనింగారు ధొరతనం చేస్తూవున్నారు. వీరికి
 పుత్రసంతతి తమందునను చిత్రాడ రావువెంకయ్యగారి కుమారుణ్ణి పెంచుకొని బుచ్చి
 వెంకట్రాయనింగారి పేరు పెట్టినారు.

— స ర్వ వ ర్ణం —

నీలాద్రిరాయనింగారికి పెదవెంకటాచార్య, యర్రవెంకటాచార్య, బుచ్చివెంకటాచార్య, ముద్దువెంకటాచార్య నలుగురు కుమారులు. అందు పెదవెంకటాచార్యయింటిగాదు. ఇతని తండ్రి సమస్తానంధోరతనంచేసి బంధు జమాబందీవిమిత్తమువెళ్ళి రాజమహేంద్రవరములో మనూషక సంకటముచాత పితాపురంపచ్చి దేహం చాకించివారు. A D 1773 తరువాత నందనసంవత్సరంలోను పితాపురంతాలాకాకు పెదవెంకటాచార్యయింటిగాది ఆయి లలో బామినాదులయిన వత్సవాయవారు పితాపురంతాలాకా జిప్తీ చేసుకున్నారు. గనుక A D 1775 మన్మథసంవత్సరము పూర్వంతము తాలాకా మజాకూరు వత్సవాయ వారు మూరీబత్తున వ్యవహారం జరిగినది. వత్సవాయ తిమ్మరాజుగారి కరణన వత్సవాయ తిరుపతిరాజుగారు వ్యవహరిస్తూ యుండిరి. గనుక యాపూర్వంకాంగోమమున్నా వారి మూరీబత్తుగానే జరుగుతూవుండేది. A D 1775 మన్మథసంవత్సరం ఆఖరున పెదవెంకటాచార్యయనింగారు బంధువువెళ్ళి తాలాకా తమస్వాధీనం చేసుకొనివచ్చి A D 1788 వరరాభనసంవత్సరము పర్యంతము దొరతనం చేసినారు.

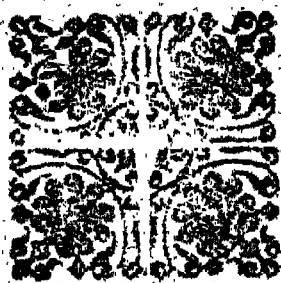
తరువాత 1787 ప్లవంగ సంవత్సరం లగాయకు పెదవెంకటాచార్యయనింగారికొమార్లు కొమార వెంకటాచార్యయనింగారు పితాపురంతాలాకా ధొరతనంచేస్తూవుండి కుంభిదీరాటి పితాపురంతాలాకానుగురించి పైకం బాకీఅయిది అందునగురించి బంధు రంమ్మని కుంభిదీ వారు శలవుఅయినంతలో హుకుం అలక్ష్మయిచేసి దివానుఅయిన అవత్స వెంకటాచార్య యని దొరగారికి మేనమామఅయిన చింతపట్ల మాధవరాయకుగార్ని వెంటదీనుకుని ర రేపహూర్దాన పాలించుకు పరారిఅయి లేచివెళ్ళి దొరగారున్న ఆవత్స వెంకటాచార్య యిన్నా వుభయయును అక్కడనే కాలము అయిరి. చింతపట్ల మాధవరాయకు దిరి వచ్చి వారికాపుర పైకం కడియంలో ప్రవేశం ఆయినారు.

A D 1794 ఆంధ్రసంవత్సరం లగాయకు బుచ్చివెంకటాచార్యయనింగారి కొమార్లు అయిన వెంకటసిలాద్రిరాయనింగారు పితాపురంతాలాకా ధొరతనం చేస్తూయున్నారు.

—♦ జల్లూరు. ♦—

పెదమహిపతిరాయనింగారు యిరువై సంవత్సరములు ధొరతనము చేసినారు. యీయనకు సంతకేడు. వీరిజ్ఞాతి నీలాదిరాయనింగారు పన్నెండు సంవత్సరములు ధొరతనము చేసినారు. తరువాతను యీయనకు నలుగురు కుమాళ్లు. పెదవెంకటాచార్య, యర్రవెంకటాచార్య, బుచ్చివెంకటాచార్య, ముద్దువెంకటాచార్య నలుగురు. అందులో పెద వెంకటాచార్యనింగారు వికృతి సంగము లగాయతు వందనసంగమువరకు ధొరతనము చేసి మహాచిక్కునబ్బి దేహం చాలించినారు. తరువాత తాలూకాకు జమీందారులు అయిన నత్సవాయ తిమ్మరాజుగారు తాలూకా అనంతం చేసుకొనిరి. A D 1774 జయసంగమువరకు జస్టి కనుక నత్సవాయవారి అమలు మన్మథ సంగములను బుచ్చి వెంకటాచార్యనింగారు జస్టి వదలించి తాలూకా స్వాధీనం చేసుకొని మన్మథ సంగం లగాయతు ధొరతనము చేసినారు.

1787 A D ప్లవంగసంగం లగాయతు పెదవెంకటాచార్యనింగారికొమాళ్లు కొమార వెంకటాచార్యనింగారు ధొరతనంచేసి కుంభిణివారికి పైకం బాకీఅయి చింతపట్ల మాధవ రాయని పోగనుంచి మోవాసగిరికి పాలవంత్స లేచివెళ్లి ఆక్కడ దేహం చాలించినారు. A D 1793 పరిమాదీచ సంగమువరకు ధొరతనం జరిగినది. A D 1794 ఆనంద సంగమునుండి యీయ బుచ్చివెంకటాచార్యనింగారి కొమాళ్లు వెంకటనీలాదిరాయనింగారు ధొరతనం A D 1814 భావసంవత్సర ఆషాఢ కు ౧౦ వరుకు జరుగుతూవున్నది. యీజల్లూరు గ్రామపురమునవుండే యీశ్వరదేవాలయం విప్పించి పెద్దాపురం, తీర్థాపురం, చామర్లకోట, కోటమీద పోట్లాడడానికి దమదమాలు తయారు చేయించ దానికై రాయి తోలించుకు పోయినారు.

శ్రీకృష్ణ దేవరాయ ఆంధ్ర భాషానిఘంటు,

విభాగము, పేజీ - ౪౪౮

విభాగ సంఖ్య పేజీ - ౭

ఆంధ్రసారస్వతని కేతనము.

—:0:—

పెద్దాపురసంస్థానచరిత్రము 0 10 0

శ్రీదేవి 0 10 0

కళాసుందరి 0 10 0

లలితకుమారి 0 10 0

శేషధర్మము (కృత్యాది) 0 4 0

యీకార్యస్థానమున దొరకును.

వలయువారు.

మేనేజరు. ఆంధ్రసారస్వతని కేతనము.

రాజమహేంద్రవరము, అని వ్రాయవలెను.

